

Nyílt levél a katolikus egyház püspökeihez

2019. húsvét hetében

Eminenciás és Főtisztelendő Bíboros Urak! Óboldogsága! Excellenciás és Főtisztelendő Püspök Urak!

Két okból fordulunk Önökhöz. Egyrészt az eretnesség kánonjogi vétségével vádoljuk Ferenc pápát, másrészt felkérjük Önöket, hogy tegyék meg az eretnek pápa súlyos helyzete által megkívánt lépéseket.

Végső megoldásként folyamodunk ehhez az eszközhöz, hogy orvosoljuk mindazt a bajt, amelyet Ferenc pápa szavai és tettei – a katolikus egyház történetének egyik legsúlyosabb válságát előidézve – az évek során okoztak.

Az eretnesség kánonjogi vétségével vádoljuk Ferenc pápát. Az eretnesség kánonjogi vétségéről két feltétel teljesülése esetén beszélhetünk: az illető nyilvánosság előtt mondott szavai és/vagy nyilvános tettei megkérdőjelezzik, illetve tagadják a katolikus hit Isten által kinyilatkoztatott valamely olyan igazságát, amelyet az isteni és katolikus hit beleegyezésével kell hinnünk, és ennek a megkérdőjelezésnek, illetve tagadásnak makacs természetűnek kell lennie, vagyis annak tudatában kell történnie, hogy a megkérdőjelezett, illetve tagadott igazságot a katolikus egyház olyan, Isten által kinyilatkoztatott igazságként tanítja, amelyet a hit beleegyezésével kell hinnünk, továbbá a kételynek, illetve a tagadásnak állandónak kell lennie.

A pápa eretnességgel való megvádolása természetesen rendkívüli lépés, melynek biztos alapokon kell állnia, Ferenc pápa ugyanakkor mindkét fenti feltételt egyértelműen teljesítette. Nem azzal vádoljuk, hogy minden olyan esetben az eretnesség vétségét követte el, amikor nyilvánosan ellentmondott a hit valamely igazságának. Csak azokban az esetekben vádoljuk eretnességgel, amikor nyilvánosan tagadta a hit valamely igazságát, majd pedig következetesen úgy járt el, hogy azzal azt bizonyította, hogy nem hisz ezekben az igazságokban, melyeket nyilvánosan tagadott. Nem azt állítjuk, hogy olyan megnyilatkozásokban tagadta a hit valamely igazságait, amelyek eleget tesznek a tévedhetetlen pápai tanítás feltételeinek. Ez nem is lenne lehetséges, hiszen ellentmondana azon hitbéli meggyőződésünknek, hogy az Egyházat a Szentlélek vezeti. Tagadjuk, hogy a bármely józan szemlélő számára erről az esetről lenne szó, hiszen Ferenc pápa soha nem nyilatkozott oly módon, amely megfelelné a tévedhetetlenség feltételeinek.

Azzal vádoljuk Ferenc pápát, hogy szavaival és tetteivel nyilvánosan és makacsul tanúsítja, hogy hisz a következő állításokban, amelyek ellentmondanak az Isten által kinyilatkoztatott igazságnak. (Valamennyi állítás esetében feltüntetjük a Szentírás és a Tanítóhivatal tanítását, amely ezen állításokat az isteni kinyilatkoztatással ellentétesnek minősíti, és ezért elítéli. E hivatkozások bizonyító erejűek, ugyanakkor nem tartanak igényt a teljességre.)

I. A megigazult embernek nincsen ereje ahhoz, hogy az Istentől kapott kegyelem segítségével teljesítse az isteni törvény objektív követelményeit, mintha Isten bármely parancsolata lehetetlent kívánna a megigazultaktól, vagy mintha Isten kegyelme – mikor az embert

megigazulttá teszi – nem idézné elő minden esetben önnön természetéből kifolyólag a megtérést minden súlyos bűnből, és nem lenne elégséges ahhoz, hogy az ember minden súlyos bűnből megtérjen.

[Tridentin zsinat, 6. ülés, 18. kánon: „Ha valaki azt állítaná, hogy Isten parancsait a megigazult és kegyelem állapotában lévő lelkeknek is lehetetlen megtartani: legyen kiközösítve” (DH 1568). Lásd még: Ter 4,7; MTörv 30,11-19; Préd 15,11-22; Mk 8,38; Lk 9,26; Zsid 10,26-29; 1Jn 5,17; Zószimosz, 15. (vagy 16. század), karthágói zsinat, a kegyelemről szóló 3. kánon, DH 225; III. Félix, második orange-i zsinat, DH 397; tridentin zsinat, 5. ülés, 5. kánon; 6. ülés, 18-20., 22., 27 és 29. kánon; V. Piusz „Ex omnibus afflictionibus” kezdetű bullája, Michael du Bay tévedéseiről, 54, DH 1954; X. Ince, Constitution Com occasione, Cornelius Jansenius tévedéseiről, 1, DH 2001; XI. Kelemen, Constitution Unigenitus, Pasquier Quesnel tévedéseiről, 71, DH 2471; II. János Pál Reconciliatio et paenitentia kezdetű apostoli buzdítása, 17: AAS 77 (1985): 222; Veritatis splendor 65-70: AAS 85 (1993): 1185-89, DH 4964-67.]

II. Elképzelhető, hogy a keresztény hívő teljesen tudatában van az isteni törvénynek, saját akaratából úgy dönt, hogy súlyos kérdésben megszegi azt, és e tettének következményeként még sincs a halálos bűn állapotában.

[Tridentin zsinat, 6. ülés, 20. kánon: „Ha valaki azt állítaná, hogy a megigazult és akármilyen mértékben tökéletes embernek nem kell megtartania Isten és az Egyház parancsait, hanem csak hinnie kell, mintha bizony az evangélium az örök élet mindentől független és egyedüli ígérete lenne, a parancsok betartásának feltétele nélkül: legyen kiközösítve” (DH 1570). Lásd még: Mk 8,38; Lk 9,26; Zsid 10,26-29; 1Jn 5,17; tridentin zsinat, 6. ülés, 19. és 27. kánon; XI. Kelemen, Constitution Unigenitus, Pasquier Quesnel tévedéseiről, 71, DH 2471; II. János Pál Reconciliatio et paenitentia kezdetű apostoli buzdítása 17: AAS 77 (1985): 222; Veritatis splendor, 65-70: AAS 85 (1993): 1185-89, DH 4964-67.]

III. Az ember képes Isten tiltó parancsának engedelmeskedni és az engedelmeskedés ugyanazon aktusával Isten ellen vétkezni.

[Zsolt 18,8: „Az Úrnak törvénye tökéletes, megeleveníti a lelket.”

Lásd még: Préd 15,21; tridentin zsinat, 6. ülés, 20. kánon; XI. Kelemen, Constitution Unigenitus, Pasquier Quesnel tévedéseiről, 71, DH 2471; XIII. Leó, Libertas praestantissimum, ASS 20 (1887-88): 598 (DH 3248); II. János Pál, Veritatis splendor, 40: AAS 85 (1993): 1165 (DH 4953).]

IV. A lelkiismeret helyesen és jogosan ítéltet úgy, hogy olykor erkölcsileg helyes, Isten által kért, sőt parancsolt lehet a nemi aktus, amely olyan személyek között valósul meg, akik polgári házasságot kötöttek egymással, de egyiküket vagy mindkettőjüket szentségi házasságuk máshoz köti.

[Tridenti zsinat, 6. ülés, 21. kánon: „Ha valaki azt állítaná, hogy Isten Jézus Krisztust az emberek Megváltójául adta, akiben bízniuk kell, de már nem törvényhozóul is, akinek engedelmeskedniük kell: legyen kiközösítve” (DH 1571).

Tridenti zsinat, 24. ülés, 2. kánon: „Ha valaki azt állítaná, hogy egy kereszténynek szabad egyidejűleg több feleséget is venni, s ettől semmi isteni törvény nem tilt: legyen kiközösítve” (DH 1802).

Tridenti zsinat, 24. ülés, 5. kánon: „Ha valaki azt állítaná, hogy eretnekségbe-eséskor vagy kínozva fajuló együttélés idején, vagy ha valaki vágyódik távol élni a hitvesétől, már fel is lehet a házassági köteléket bontani: legyen kiközösítve” (DH 1805).

Tridenti zsinat, 24. ülés, 7. kánon: „Ha valaki azt állítaná, hogy tévedett az Egyház, amikor azt tanította és tanítja evangéliumi és apostoli tan folyamányaként (Mk 10; 1Kor 7), hogy az egyik hitves házasságtörése esetében sem szabad a házassági köteléket felbontani, s egyikük sem, még az ártatlan sem (aki nem is adott okot a házasságtörésre), köthet a másik hitves életében másik házasságot, sőt paráználkodik, aki elbocsátja a házasságtörőt, és más nőt vesz feleségül, meg az is, aki elbocsátva a házasságtörő férjet máshoz megy hozzá: legyen kiközösítve” (DH 1807).

Lásd még: Zsolt 5,5; Zsolt 18,8-9; Préd 15,21; Zsid 10,26-29; Jak 1,13; 1Jn 3,7; XI. Ince elítélte a „laxisták” tételeit, 62-63, DH 2162-63; XI. Kelemen, Constitution Unigenitus, Pasquier Quesnel tévedéseiről, 71, DH 2471; XIII. Leó Libertas praestantissimum kezdetű enciklikája, ASS 20 (1887-88): 598, DH 3248; XII. Piusz, A Szent Officium dekrétuma a szituációs etikáról, DH 3918; a második vatikáni zsinat Gaudium et spes kezdetű lelkipásztori konstitúciója, 16; II. János Pál, Veritatis splendor, 54: AAS 85 (1993): 1177; A Katolikus Egyház Katekizmusa, 1786-87.]

V. Tévedés azt állítani, hogy csak az a nemi aktus minősül fajtája szerint jónak és erkölcsileg megengedettnek, amely férj és feleség között valósul meg.

[1Kor 6,9-10: „Ne ámítsátok magatokat! Sem tisztátalan, sem bálványimádó, sem házasságtörő, sem kéjenc, sem kicsapongó, sem tolvaj, sem kapzsi, sem részeges, sem átkozódó, sem rabló nem öröklí Isten országát.”

Júd 1,7: „Ugyanígy Szodoma és Gomorra, valamint a szomszédos városok, amelyek hozzájuk hasonlóan kicsapongó életet éltek, és természetellenes gyönyöröket hajhásztak, intő példák a számunkra: az örök tűz lett a büntetésük.”

Lásd még: Róm 1,26-32; Ef 5,3-5; Gal 5,19-21; IX. Piusz Casti connubii kezdetű enciklikája, 10., 19-21., 73.; VI. Pál, Humanae vitae, 11-14.; II. János Pál, Evangelium vitae, 13-14.]

VI. Az isteni kinyilatkoztatásban és a természettörvényben szereplő erkölcsi alapelvek és erkölcsi igazságok nem tartalmaznak olyan tiltó parancsokat, amelyek bizonyos fajta cselekedeteket minden körülmények között tiltanak, minthogy azok tárgyak okán mindig súlyosan törvénytelennek minősülnek.

[II. János Pál, Veritatis splendor, 115.: „Valamennyien ismerjük annak a tanításnak jelentőségét, mely a jelen enciklika magvát képezi, s melyet most Péter utódának tekintélyével terjesztek elő. Mindegyikünk érezheti a dolog súlyát, nemcsak az egyes

személyek, hanem egész társadalmak számára is, amikor megerősítjük az erkölcsi törvények egyetemességét és változhatatlanságát, különösen azokat, amelyek mindig és kivétel nélkül tiltják a belsőleg rossz cselekedeteket.” (DH 4971)

Lásd még: Róm 3,8; 1Kor 6,9-10; Gal 5,19-21; ApCsel 22,15; negyedik lateráni zsinat, 22. fejezet, DH 815; konstanzi zsinat, Inter conctas kezdetű bulla, 14, DH 1254; VI. Pál, Humanae vitae, 14: AAS 60 (1968) 490-91; II. János Pál, Veritatis splendor, 83: AAS 85 (1993): 1199, DH 4970.]

VII. Isten nemcsak megengedi, hanem kifejezetten akarja, hogy többféle vallás legyen, keresztény és nemkeresztény egyaránt.

[Jn 14,6: „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem juthat el az Atyához, csak általam.” ApCsel 4,11-12: „Ő az a kő, amelyet ti, az építők elvetettetek, mégis szegletkővé lett. Nincs üdvösség senki másban. Mert nem adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözülhetnénk.”

Lásd még: Kiv 22,20; Kiv 23,24; 2Krón 34,25; Zsolt 95,5; Jer 10,11; 1Kor 8,5-6; XVI. Gergely, Mirari vos, 13-14; XI. Piusz, Qui pluribus, 15; Singulari quidem, 3-5; első vatikáni zsinat, hitvallás: XIII. Leó, Immortale dei, 31; Satis cognitum, 3-9; XI. Piusz, Mortalium Animos, 1-2, 6].

Ezek az eretnekségek összefüggnek egymással. A katolikus szexuális erkölcs azon alapszik, hogy a nemi tevékenység célja a házasságon belül történő utódnemzés, és minden esetben, amikor tudatosan ezen a körön kívül gyakorolják, erkölcsi szempontból rossznak minősül. A IV. tétel részét képező állítás, miszerint azon személyek, akik polgárilag elváltak a házastársuktól, törvényesen folytathatnak nemi tevékenységet olyasvalakivel, aki nem a házastársuk, elveti ezt az alapot. A IV. tétel elfogadása tehát azt jelenti, hogy a házasságon kívüli nemi tevékenység számos egyéb fajtáját is törvényesítjük, nemcsak a polgári házasságban élők nemi közösülését. Ferenc pápa a homoszexualitásukat aktívan megélő klerikusokat és a homoszexuális tevékenység klerikus támogatóit veszi védelmébe és helyezi magasabb tisztségekbe, ami arra utal, hogy a homoszexuális tevékenységet nem tartja súlyos bűnnek. Ezek a nézetek a V. pontban tett általános megállapítás körébe tartoznak, miszerint nem igaz, hogy minden nemi aktus, amely nem házastársak között valósul meg, erkölcsileg rossznak minősül. Az az állítás, miszerint „elképzelhető, hogy a keresztény hívő teljesen tudatában van az isteni törvénynek, saját akaratából úgy dönt, hogy súlyos kérdésben megszegi azt, és e tettének következményeként még sincs a halálos bűn állapotában”, azon alapul, hogy Ferenc pápa támogatja Luther álláspontját, miszerint az isteni törvény megtartása nem szükséges a megigazuláshoz. Összefoglalóan annyit mondhatunk, hogy a fenti nézetek arról árulkodnak, hogy a pápa elutasítja mindazt, amit a katolikus egyház a házasságról és a nemi tevékenységről, az erkölcsi törvény természetéről, valamint a kegyelemről és a megigazulásról tanít.

Milyen bizonyítékok támasztják alá, hogy Ferenc pápa az eretnekség bűnébe esett?

Kétféle bizonyítékunk van: Ferenc pápa nyilvánosság előtt tett kijelentései és nyilvános cselekedetei (az *Amoris laetitia* alább idézett kijelentéseit nem elszigetelt megnyilatkozásnak kell venni, hanem a maguk valódi jelentésében, mely csak akkor tárul fel előttünk, ha a dokumentum VIII. fejezetét elejétől végéig elolvassuk). A kétfajta bizonyíték összefügg egymással. A pápa nyilvános cselekedeteiből kiderül, hogy a nyilvánosság előtt tett alábbi kijelentéseit eretnek módon kívánja értelmezni.¹

(A) Ferenc pápa nyilvános kijelentései, melyek ellentmondanak a hit igazságainak

1. *Amoris laetitia* 295: „Szent II. János Pál pápa ebben az értelemben javasolta a »fokozatosság törvényét«, tudván, hogy az ember »az erkölcsi jót a növekedés egymást követő szakaszaiban ismeri, szereti és valósítja meg«. Nem a »törvény fokozatosságáról« van szó, hanem a szabad cselekedetek okosságon alapuló gyakorlásának fokozatosságáról olyanok esetében, akik nincsenek abban az állapotban, hogy teljesen megérthetnék, értékelni és gyakorolni tudnák a törvény objektív követelményeit.” (I., II., IV.)
2. *Amoris laetitia* 298: „Az új kapcsolatban élő elváltak például nagyon különböző helyzetekben lehetnek, amelyeket nem szabad katalogizálni, vagy nagyon szigorú kijelentésekbe bezárni, nem hagyva teret a megfelelő lelkipásztori és személyes megkülönböztetésnek. Egy dolog az időben megszilárdult második egység, új gyermekekkel, kipróbált hűséggel, nagylelkű odaadással, keresztény elkötelezettséggel, a saját helyzet szabálytalanságának tudatával, és annak nagy nehézségével, hogy nem tudnának visszatérni a korábbi állapothoz anélkül, hogy a lelkiismeretük ne jeleznék új bűnökbe esnek. Az Egyház ismer olyan helyzeteket, amelyekben »a férfi és a nő, komoly okok miatt – például a gyermekek nevelése – nem tud eleget tenni a válás kötelezettségének«. [329. lábjegyzet: Ilyen helyzetekben sokan, ismerve és elfogadva a lehetőséget, hogy »testvérként« éljenek egymás mellett, amit az Egyház felkínál nekik, elmondják, hogy ha hiányoznak az intimitás bizonyos megnyilvánulásai »nemritkán veszélybe kerül a hűség és kárt szenvedhet a gyermekek java«.] Van olyan eset is, amikor az egyik fél mindent megtett az első házassága megmentéséért, és galádul elhagyták. Vagy »vannak, akik második házasságot kötöttek a gyermekek nevelése miatt, és lelkiismeretükben meg vannak győződve arról, hogy a helyrehozhatatlanul megromlott első házasság soha nem is volt érvényes«. Ezzel szemben más dolog egy nemrég bekövetkezett válást követő új kapcsolat, minden gyötrelmes és zavaros következményével együtt, amelyek gyermekeket és egész családokat sújtanak; vagy azok helyzete, akik ismételten nem tettek eleget családi kötelezettségeiknek. Világossá kell tenni, hogy ez nem az az

¹ Az egyes kijelentésekkel, illetve cselekedetekkel alátámasztható eretnokséget, illetve eretnokségeket oly módon jelezzük, hogy zárójelben feltüntetjük az adott eretnokség fenti felsorolásban szereplő római számát.

eszmény, amelyet az evangélium állít a házasság és a család elé. A szinódusi atyák hangoztatták, hogy a lelkipásztori mérlegelést mindig »megfelelő megkülönböztetéssel« kell meghozni, a helyzeteket jól megítélő szemmel. Tudjuk, hogy nincsenek »egyszerű receptek«.» (III., IV.)

3. *Amoris laetitia* 299: „Magamévá teszem sok szinódusi atya megfontolását, akik ki akarták fejezni, hogy »azokat a megkeresztelteket, akik polgárilag elváltak és újránházassodtak, különféle lehetséges módokon jobban integrálni kell a keresztény közösségekbe, kerülve mindent, ami botrányt okozhatna. Lelkipásztori kísérésük kulcsa az integráció logikája: ne csak tudják, hogy Krisztus testéhez, vagyis az Egyházhoz tartoznak, hanem erről örömteli és termékeny tapasztalatuk is legyen. Meg vannak keresztelve, testvéreink és nővéreink ők, a Szentlélek elárasztja őket ajándékaival és karizmáival mindenki javára. ... Nemcsak nem kell kiközösítettnek érezniük magukat, hanem az Egyház élő tagjaiként élhetnek és fejlődhetnek, olyan anyaként megtapasztalva az Egyházat, aki mindig befogadja őket, szeretettel gondjukat viseli és bátorítja őket az élet és az evangélium útján.«” (II. IV.)
4. *Amoris laetitia* 301: „Ezért többé nem mondható, hogy mindazok, akik valamely úgynevezett »szabálytalan« helyzetben vannak, halálos bűn állapotában élnek, meg vannak fosztva a megszentelő kegyelemtől. A korlátok nem egyszerűen a törvény esetleges nemtudásától függenek. Egy személynek, még ha jól ismeri is a törvényt, nehézséget okozhat »az erkölcsi törvényben rejlő értékek« felismerése, vagy lehet olyan konkrét körülmények közepette, amelyek nem engedik másként cselekedni és más döntéseket hozni anélkül, hogy újabb bűnt követne el.” (II., III., IV.)
5. *Amoris laetitia* 303: „De ez a lelkiismeret nemcsak azt ismerheti fel, hogy egy helyzet objektíven nem felel meg az evangélium általános javaslatának; hanem azt is őszintén és becsülettel felismerheti, hogy mi lenne most a nagylelkű válasz, amit Istennek felkínálhatna, és bizonyos fokú erkölcsi bizonyossággal felfedezhetné, hogy ez az az ajándék, amit Isten vár tőle a korlátai konkrét összetettsége között, jóllehet ez még nem az ideális cél.” (II., IV., V.)
6. *Amoris laetitia* 304: „Nagyon kérem, hogy mindig emlékezzünk arra, amit Aquinói Szent Tamás tanít. Ezt az elvet meg kell tanulnunk és alkalmaznunk kell a lelkipásztori megkülönböztetésnél: »Jóllehet az általános dolgokban van bizonyos bizonyosság, minél inkább közeledünk a részleges dolgokhoz, annál nagyobb a határozatlanság. (...) A gyakorlat szintjén nem azonos mindenki számára a gyakorlati igazság vagy szabály a konkrét esetet tekintve, s még azoknál is, akik konkrét esetekben elfogadják ugyanazt a gyakorlati szabályt, az ismeret nem azonos mindegyikükben. (...) És annál inkább növekszik a határozatlanság, minél inkább haladunk lefelé a részlegesben.« Igaz, hogy az általános normák olyan jót képviselnek, amelyet soha nem szabad figyelmen kívül hagyni vagy mellőzni, de megfogalmazásuk nem ölelheti fel maradéktalanul az összes egyedi helyzetet.” (VI.)

7. 2016. szeptember 5-én a buenos airesi térség püspökei nyilatkozatot tettek közzé az *Amoris laetitia* helyes értelmezéséről, melyben kijelentik:

6) En otras circunstancias más complejas, y cuando no se pudo obtener una declaración de nulidad, la opción mencionada puede no ser de hecho factible. No obstante, igualmente es posible un camino de discernimiento. Si se llega a reconocer que, en un caso concreto, hay limitaciones 6 que atenúan la responsabilidad y la culpabilidad (vö. 301-302.), particularmente cuando una persona considere que caería en una ulterior falta dañando a los hijos de la nueva unión, *Amoris laetitia* abre la posibilidad del acceso a los sacramentos de la Reconciliación y la Eucaristía (vö. 336. és 351. lábjegyzet). Estos a su vez disponen a la persona a seguir madurando y creciendo con la fuerza de la gracia. ...

9) Puede ser conveniente que un eventual acceso a los sacramentos se realice de manera reservada, sobre todo cuando se prevean situaciones conflictivas. Pero al mismo tiempo no hay que dejar de acompañar a la comunidad para que crezca en un espíritu de comprensión y de acogida, sin que ello implique crear confusiones en la enseñanza de la Iglesia acerca del matrimonio indisoluble. La comunidad es instrumento de la misericordia que es «inmerecida, incondicional y gratuita» (297).

10) El discernimiento no se cierra, porque «es dinámico y debe permanecer siempre abierto a nuevas etapas de crecimiento y a nuevas decisiones que permitan realizar el ideal de manera más plena» (303), según la «ley de gradualidad» (295) y confiando en la ayuda de la gracia.

...

6) Más, bonyolultabb esetekben és amikor a házasság érvénytelenségének bírói nyilvánítása nem lehetséges, előfordulhat, hogy az említett alternatíva nem választható. A megkülönböztetés útja azonban továbbra is nyitva áll előttünk. Amennyiben megszületik a felismerés, hogy az adott esetben olyan tényezők állnak fenn, amelyek csökkentik a felelősséget és a bűnösséget (vö. 301-302), különösen akkor, ha az ember úgy gondolja, hogy mindezzel ártanának az új kapcsolatból származó gyermekeknek, és ezzel újabb bűnt követnének el, az *Amoris laetitia* megnyitja az utat a kiengesztelődés szentségéhez és a szentáldozáshoz (vö. 336. és 351. lábjegyzet). Ezek a szentségek lehetővé teszik, hogy a kegyelem erejével az illető érettebbé váljon és fejlődjön.

9) Indokolt lehet, hogy a szentségek esetleges kiszolgáltatása ezen személyek részére zárt körben történjen, különösen akkor, ha konfliktushelyzetekre lehet számítani. Tovább kell ugyanakkor kísérni a közösséget annak érdekében, hogy növekedjen a megértés és elfogadás szellemében, ami nélkül fennállna a veszély, hogy zavart keltünk a házasság felbonthatatlanságáról szó egyházi tanítás terén. A közösség az irgalom eszköze, az irgalom pedig „ki nem érdemelt, feltétel nélküli és ingyenes” (297).

10) A megkülönböztetés nem zárul le, hiszen az „dinamikus folyamat, melynek mindig nyitottnak kell maradnia a növekedés új szakaszai és az új döntések iránt, amelyek lehetővé teszik az eszmény teljesebb megvalósítását” (303) a

„fokozatosság törvénye” szerint (295) és a kegyelem segítségébe vetett bizalommal.

Mindez annyit jelent, hogy bár az *Amoris laetitia* nem tagadja a házasság felbonthatatlanságát, az elvált újrահázasodottakat is a szentségekhez engedi, és azt állítja, hogy miközben ezen állapotukhoz makacsul ragaszkodnak, a kegyelmi segítségben is részesülhetnek. Ferenc pápa ugyanaznap hivatalos levelet írt Sergio Alfredo Fenoynek, San Miguel püspökének, aki az argentin püspöki karban a buenos airesi térségért felel. A Szentatya megállapítja, hogy az *Amoris laetitia* csak úgy értelmezhető, ahogyan azt a buenos airesi térség püspökei teszik.

Querido hermano:

Recibí el escrito de la Región Pastoral Buenos Aires «Criterios básicos para la aplicación del capítulo VIII de *Amoris laetitia*». Muchas gracias por habérmelo enviado; y los felicito por el trabajo que se han tomado: un verdadero ejemplo de acompañamiento a los sacerdotes... y todos sabemos cuánto es necesaria esta cercanía del obispo con su clero y del clero con el obispo. El prójimo «más prójimo» del obispo es el sacerdote, y el mandamiento de amar al prójimo como a sí mismo comienza para nosotros obispos precisamente con nuestros curas.

El escrito es muy bueno y explícita cabalmente el sentido del capítulo VIII de *Amoris Laetitia*. No hay otras interpretaciones.

[Kedves testvérem!

Megkaptam a buenos airesi lelkipásztori térség dokumentumát, mely az *Amoris laetitia* nyolcadik fejezetének alkalmazására vonatkozó legfontosabb szempontokat mutatja be. Nagyon köszönöm, hogy elküldte! Köszönöm, hogy ennyit dolgoztak rajta! Valódi példája ez annak, hogyan kell a püspöknek kísérnie a papjait ... mindannyian tudjuk, mennyire fontos, hogy a püspök ilyen közel legyen a papjaihoz, a papok pedig a püspökhöz. A püspök legközelebbi felebarátja a pap, és amikor azt a parancsot halljuk, hogy „szeresd felebarátodat, mint önmagadat”, akkor nekünk, püspököknek mindenekelőtt a papjainkra kell gondolnunk. A dokumentum nagyon jó, és tökéletesen elmagyarázza az *Amoris laetitia* VIII. fejezetének értelmét. Ez az egyetlen lehetséges értelmezés.]

A buenos airesi térség püspökeinek írt fenti levelet ezután közzé is tették az *Acta Apostolicae Sedis*² 2016. októberi számában azzal a megjegyzéssel, hogy Ferenc pápa elrendelte, hogy mint hiteles tanítóhivatali megnyilatkozást hozzák nyilvánosságra. Ez a megjegyzés nem azt jelenti, hogy az *Amoris laetitia* vagy a buenos airesi püspökök kijelentései hiteles tanítóhivatali megnyilatkozásnak minősülnek, csak azt mondja ki tanítóhivatali tekintéllyel, hogy a buenos airesi püspökök helyesen értik, amit Ferenc pápa az *Amoris laetitia*ban mondani akart.

² A Szentszék hivatalos közlönye (ford. megj.)

Meg kell jegyeznünk, hogy a szentáldozás megtagadása az elvált újrَاهázasodottaktól és az együtt élő pároktól olyan tanítás, amely a Szentíráson és az isteni törvényen alapszik.³ Aki azt állítja, hogy az elvált újrَاهázasodottak szentáldozáshoz járulhatnak, az értelemszerűen a II. a IV. és az V. eretnekségben is hisz, vagy a házasság felbonthatatlanságára vonatkozó dogmát tagadja.⁴

8. 2016. június 16-án a római egyházmegye lelkipásztori kongresszusán Ferenc pápa kijelentette, hogy sok „együtt élő” pár a házasság kegyelmében részesül. (II., IV., V.)

9. A 2016. június 26-i sajtótájékoztatón Ferenc pápa így fogalmazott:

Úgy gondolom, hogy Martin Luther szándékai nem nevezhetők tévesnek. A hitet újíttotta meg. Lehet, hogy bizonyos dolgokat rosszul közelített meg. ... Ma pedig mindannyian – evangélikusok, katolikusok, protestánsok – egyetértünk abban, mit jelent a megigazulás. Ebben a kérdésben, ami kiemelten fontos, nem tévedett. (I.)

10. 2016. október 31-én Lund (Svédország) evangélikus székesegyházában tartott szentbeszédében Ferenc pápa kijelentette:

Martin Luther lelki tapasztalata arra irányítja figyelmünket, hogy Isten nélkül semmit sem tehetünk. „Hogyan jutok a könyörülő Istenhez?” Ez a kérdés foglalkoztatta Luthert. Az Istennel való helyes kapcsolat valóban életünk legfontosabb kérdése. Mint tudjuk, Luther ezt a könyörülő Istent a megtestesült, meghalt és feltámadt Jézus Krisztus örömhírében találta meg. Az „egyedül a kegyelem által” tanával arra emlékeztet minket, hogy mindig Isten a kezdeményező fél, mielőtt az ember bármit is válaszolna, sőt az ember válasza is Isten ösztönzésére születik meg. A megigazulás tanában tehát az Istennel szembeni emberi lét lényege fejeződik ki. (I.)

11. 2016. október 31-én Ferenc pápa a reformáció emléknapján rendezett katolikus- evangélikus megemlékezés alkalmából közös nyilatkozatot írt alá, amelyben az alábbi

³ Vö. *Familiaris consortio* 84. Lásd még: Dichiarazione del Pontificio Consiglio per i Testi Legislativi: *Circa l'ammissibilità alla Santa Comunione dei divorziati risposati* (*L'Osservatore Romano*, 2000. július 7., 1. old.; *Communicationes*, 32 [2000]).

⁴ Vö. G. Müller bíboros, in: Riccardo Cascioli, “Vogliono far tacere Benedetto perché dice la verità”, *La Nuova Bussola quotidiana*: <http://www.lanuovabq.it/it/vogliono-far-tacere-benedetto-xvi-perche-dice-la-verita>: „Egy kiérdemesült püspöknek, aki misét mutat be, nemde az igazságot kell hirdetnie a szentbeszédben? Csak azért ne beszéljen a házasság felbonthatatlanságáról, mert más, aktív püspökök olyan új szabályokat vezettek be, amelyek ellentétesek az isteni törvénnyel? Az aktív püspököknek sincs hatalmuk arra, hogy megváltoztassák az isteni törvényt az Egyházban. Nincs joguk ahhoz, hogy azt mondják egy papnak, hogy ki kell szolgáltatnia az Oltáriszentséget olyasvalakinek, aki nincs teljes közösségben a katolikus egyházzal. Senki sem változtathatja meg ezt az isteni törvényt. Aki mégis megteszi, az eretnek, illetve szakadár.” Vö. <http://magister.blogautore.espresso.repubblica.it/2019/04/17/between-the-two-popes-there-is-E2%80%9Cfracture-%E2%80%9D-the-silence-of-francis-against-benedict/>

állítás is szerepel: „Mélységesen hálásak vagyunk mindazért a lelki és teológiai adományért, amelyet a reformáció által kaptunk.” (I.)

12. 2019. február 4-én Ferenc pápa és Ahmad Al-Tayyeb, az al-Azhar mecset nagyimámja közös nyilatkozatot írt alá „Dokumentum az emberi testvériségről” címmel, melyben a következő kijelentéseket olvashatjuk:

A szabadsághoz minden embernek joga van: a hit, a gondolat, a kifejezés és cselekvés szabadsága mindenkit megillet. A vallások, a bőrszínek, a nemek, a fajok és a nyelvek sokfélesége és különbözősége az isteni bölcs akarat rendelkezése, amellyel Isten az embereket teremtette. A vallásszabadsághoz és a különbözőség szabadságához való jog is erre az isteni bölcsességre vezethető vissza.⁵ (VII.)

(B) Ferenc pápa nyilvános cselekedetei, amelyek a hit igazságainak elutasításáról tanúskodnak

A legnyilvánvalóbb értelmezés szerint a fenti kijelentések eretnekek. A *Gyermeki korrekció* (Filial Correction) és az *Amoris laetitia* teológiai bírálatai több ilyenre hívták fel a figyelmet (az előbbit Ferenc pápának küldték meg, az utóbbit pedig a bíborosi kollégiumnak juttatta el 45 katolikus tudós). Az Egyház jórészt eretnek értelemben értelmezte őket, és arra használta fel őket, hogy olyan nézeteket és cselekedeteket igazoljon velük, amelyek megfelelnek nekik. Ferenc pápa senkit sem feddett meg, aki ezeket az állításokat a nyilvánosság előtt eretnek módon értelmezte, akkor sem, ha az eretnek értelmezést támogató személy püspök vagy bíboros volt.

Ugyanakkor nemcsak ezek a kijelentések bizonyítják, hogy Ferenc pápa a nyilvánosság előtt ragaszkodik az eretnekséghez. Hogy valaki hisz-e egy adott tanban, az nemcsak a szavaival bizonyítható, hanem a cselekedeteivel is. Az egyházjogászok mindig is úgy tartották, hogy szavak nélkül, pusztán a cselekedetek alapján is bizonyítható az eretnekség. Például ha valaki nem hajlandó letérdelni az Oltáriszentség előtt, az annak a jele, hogy nem hisz Krisztus valóságos jelenlétében a kenyér és a bor színe alatt. A cselekedetek önmagukban véve vagy a szóbeli és írásbeli megnyilatkozásokkal együtt is utalhatnak az eretnekségben való hitre. Az utóbbi esetben olyan összefüggésrendszert alkotnak, amelyből egyértelműen kiderül, hogy az adott szóbeli és írásbeli megnyilatkozást eretnek értelemben kell venni. Ferenc pápa számos nyilvános cselekedete tanúsítja így vagy úgy, hogy hisz a fenti eretnekségekben. E cselekedeteket összefoglalóan, a teljesség igénye nélkül alább közöljük. Nincs is szükség rá, hogy az összeset felsoroljuk, hiszen ha Ferenc pápa fentebb jelzett kijelentéseivel együtt vesszük őket, akkor az alább felsorolt tettek gyakorisága és súlya elegendő ahhoz, hogy minden

⁵ Ferenc pápa több alkalommal megpróbált valamiféle informális magyarázatot adni, de ezek közül egyik sem olyan, amely egyértelműen megfelelne a katolikus hitnek. A magyarázat során mindenképpen tisztázni kell, hogy Isten kifejezetten csak a keresztény vallást akarja. Mivel a nyilatkozatot a nagyimámmal együtt írta alá, olyan magyarázat nem adható, amelyet a nagyimám ne fogadna el. Mivel azt az álláspontot, hogy Isten kifejezetten csak a keresztény vallást akarja, a nagyimám nem fogadja el, ezért a nyilatkozatot nem lehet úgy értelmezni, hogy az összhangban legyen a hitünkkel. A legnyilvánvalóbb értelemben kell tehát vennünk, vagyis olyannak, ami tagadja a katolikus hit igazságát.

kétséget kizáróan megállapítsuk, hogy Ferenc pápa nyilvánosan tanúsítja, hogy hisz azokban az eretnokségekben, amelyekkel vádoljuk.

Ferenc pápa cselekedetei többféleképpen tanúsítják, hogy hisz a fentnevezett eretnokségekben. E tettek közé tartozik az is, amikor olyan klerikusokat és világiakat vesz védelmébe, helyez magasabb tisztségbe és dicsér, akik egyértelműen kinyilvánították, hogy hisznek ezekben az eretnokségekben, vagy olyanokat, akik következetesen azokkal az igazságokkal ellentétesen cselekszenek, amelyeket ezek az eretnokségek tagadnak. Az egyházjogászok mindig is úgy tartották, hogy az eretnekek védelmezése, előléptetése és támogatása maga is az eretnokség bizonyítékának tekinthető. Mikor Ferenc pápa olyan klerikusokat és világiakat dicsér, akik ezeket az eretnokségeket támogatják, vagy ilyeneket nevez ki befolyásos tisztségekbe, vagy véd meg büntetéstől vagy lefokozástól, miután azok súlyosan erkölcstelen tetteket vagy bűncselekményeket követtek el, akkor eretnek nézeteik terjesztésében segítőkészek. Mikor a római kúria legfontosabb tisztségeibe eretnek főpapokat választ, arról a szándékáról tesz tanúságot, hogy ezeket az eretnokségeket az egész Egyházban el kívánja terjeszteni. Mikor olyan klerikusokat vesz védelmébe, akik bűncselekménynek minősülő erkölcstelen szexuális tetteket követtek el, és ezzel súlyos botrányt okoz az Egyházban, a polgári hatóságok pedig végzetes intézkedéseket kénytelenek fogantatosítani az Egyház ellen, azt tanúsítja, hogy nem hisz a nemi erkölcsre vonatkozó katolikus tanításban, és hogy az eretnek és bűnöző klerikusok támogatása fontosabb számára az Egyház javánál. Mikor olyan egyéneket dicsér nyilvánosan, akik egész életüket annak szentelték, hogy szembeszálljanak az Egyház tanításával és a katolikus hittel, és olyan bűncselekményeket támogassanak és kövessenek el, amelyeket az isteni kinyilatkoztatás és a természet törvény egyaránt elítél, azt üzeni, hogy ezen egyének nézeteit és cselekedeteit helyénvalónak és dicséretesnek tartja.

Érdemes megfigyelni, hogy nagyon is megválogatja, kiket értékeli és dicsér nyilvánosan. Azokat a katolikusokat, akikről tudni lehet, hogy maradéktalanul hűségesek a hit tanításához, ritkán dicséri, és az ilyen katolikusok magatartását ritkán állítja elének követendő példának. Továbbá azt is láthattuk, hogyan fokozza le, illetve állítja partvonalra azokat, akik ragaszkodnak az Egyház hitéhez.

Az alábbiakban olyan cselekedeteket mutatunk be, amelyek arra utalnak, hogy Ferenc pápa hisz a fenti eretnokségekben.

Domenico Calcagno bíboros

Calcagno bíborosról azt lehet tudni, hogy még Ferenc pápa megválasztása előtt védelmébe vette Nello Giraudót, azt a papot, aki egy kiskorú fiút zaklatott szexuálisan. Ferenc pápa meghagyta tisztségében mint az Apostoli Szék Vagyonkezelőségének elnökét egészen addig, amíg 2017-ben elérte a nyugdíjkort. (II., V.)

Francesco Coccopalmerio bíboros

2014-ben Coccopalmerio bíboros nyilvánosság előtt kijelentette, hogy a katolikus vezetőknek hangsúlyozniuk kell a homoszexuális kapcsolatok pozitív elemeit, és hogy bizonyos körülmények között helytelen lenne megtagadni a szentáldozást azoktól, akik házasságtörő kapcsolatban élnek, és azt kívánni tőlük, hogy lépjenek ki a kapcsolatukból.

Számtalan módon jelezte azt is, hogy helyesli a homoszexuális tevékenységet. Ferenc pápa több fontos tisztségbe nevezte ki, többek között abba a munkacsoportba is, amely a házasság érvénytelenítésének bírói kinyilvánítását volt hivatott meggyorsítani, valamint a Hittani Kongregáció keretén belül működő vizsgáló bizottságba, amely azon papok fellebbezésével foglalkozik, akiket kiskorúak ellen elkövetett szexuális bántalmazás vétségében találtak bűnösnek (II., IV., V.).

Blase Cupich bíboros

A 2015-ös családszinóduson Cupich bíboros támogatta azokat az előterjesztéseket, hogy a házasságtörő kapcsolatban élők és a szexuálisan aktív homoszexuálisok bizonyos körülmények között jó lelkiismerettel járulhassanak szentáldozáshoz. 2014-ben Ferenc pápa Chicago érsekének nevezte ki, 2016-ban bíborosnak, majd a Püspöki Kongregáció és a Katolikus Nevelés Kongregációjának tagjának. (II., IV., V.)

Godfried Danneels bíboros

1997-ben és 1998-ban felkérték Danneels bíborost, hogy intézkedjen a *Roeach* című hittankönyvvel kapcsolatban, amelyet az ő jóváhagyásával használtak Belgiumban. Ez a hittankönyv olyan nemi felvilágosítással rontotta meg a kiskorúakat, amely ellentétes a katolikus alapelvekkel, arra tanítva őket, hogy bármilyen módon kereshetik a nemi élvezetet: magányosan, ellenkező nemű vagy azonos nemű társsal. Azokat a szokásos propagandisztikus érveket használta, amelyekkel a serdülőkor előtt álló gyermekek szexuális zaklatását szokták igazolni. Danneels bíboros védelmébe vette a hittankönyvet, és nem volt hajlandó sem megváltoztatni, sem kivonni a forgalomból, akkor sem, mikor a tiltakozó belga szülők megjegyzték, hogy a könyv a pedofíliára buzdít. Védelmébe vette továbbá Roger Vangheluwe pedofil püspököt, miután nyilvánosságra került, hogy Vangheluwe a saját unokaöccsét zaklatta szexuálisan, a gyermek ötéves korától kezdve. Mikor az immár felnőtt unokaöccs arra kérte Danneelst, hogy intézkedjen Vangheluwe ügyében, Danneels nemet mondott, és felszólította, hogy hallgasson a zaklatásról, és ismerje el saját bűnösségét. 2010-ben mindez már köztudott volt. Danneels bíboros Ferenc pápa mellett állt a Szent Péter tér erkélyén, mikor megválasztása után először mutatkozott a nyilvánosság előtt. A 2015-ös családszinódusra Ferenc pápa különmegbízottnak nevezte ki. Mikor 2019-ben meghalt, Ferenc pápa „buzgó lelkipásztornak” nevezte, aki „odaadó lélekkel szolgált az Egyházat”. (II., IV., V.)

John Dew bíboros

Az Eucharisziával foglalkozó 2005-ös szinóduson Dew bíboros a házasságtörő párok szentáldozáshoz engedése mellett érvelt. 2015-ben Ferenc pápa bíborosnak és a 2015-ös családszinódus különmegbízottjának nevezte ki. (II., IV., V.)

Kevin Farrell bíboros

Farrell bíboros támogatta azt a javaslatot, hogy az elvált újrَاهázasodottak szentáldozáshoz járulhassanak. Ferenc pápa a Világiak, a Család és az Élet Dikasztériuma nevű újonnan létrehozott testület prefektusának nevezte ki, bíborosi rangra emelte, és bíboros kamarássá (camerlengo) tette. (II., IV., V.)

Oswald Gracias bíboros

Gracias bíboros nyilvánosság előtt kijelentette, hogy a homoszexualitás valószínűleg olyan irányultság, amelyet Isten jelöl ki az ember számára. Ferenc pápa a szexuális visszaélésekről rendezett 2019. februári vatikáni csúcstalálkozó egyik szervezőjének nevezte ki. (II., IV., V.)

Jozef de Kesel bíboros

2014-ben de Kesel bíboros, Bruges akkori püspöke azután adott Tom Flamez atyának lelkipásztori megbízatást, hogy azt szexuális visszaélés miatt elítélték. Antoon Stragier atyát egészen 2015-ig nem mentette fel a szolgálata alól, noha az egyházmegye már 2004-ben tudott Stragier bűncselekményeiről. 2015 novemberében Ferenc pápa de Kesel püspököt Mechelen-Brüsszel érsekének választotta, 2016 novemberében pedig bíborosnak nevezte ki. (II., IV., V.)

Rodriguez Maradiaga bíboros

A Dallasi Egyetemen tartott 2013-as beszédében Maradiaga bíboros kijelentette, hogy a második vatikáni zsinat „véget kívánt vetni az Egyház és az első vatikáni zsinat által elítélt modernizmus viszonyát jellemző ellenségeskedésnek”, majd hozzátette, hogy „a modernizmus jobbra nem egyéb, mint válasz a személy méltóságát és jogait csorbító igazságtalanságokra és visszaélésekre”. Hangsúlyozta, hogy az Egyház népén belül nem oszthatók a keresztények két lényegileg különböző csoportra, világiakra és papokra”, és hogy „ha helyesen akarunk fogalmazni, akkor nem papokról és világiakról kellene beszélnünk, hanem közösségről és szolgálatról”. Kijelentette, hogy „maga Krisztus sem önmagát hirdette, hanem Isten országát. Az Egyháznak – Krisztus tanítványának és szolgájának – is ugyanezt kell tennie.”

Maradiaga bíboros nem tett semmit, mikor Jose Juan Pineda Fasquellét, Tegucigalpa segédpüspökét azzal vádolták, hogy szexuális visszaélést követett el papnövendékek ellen és sikkasztott. Alcides Jorge Pedro Casaretto püspök azért tett apostoli látogatást az egyházmegyében, hogy kivizsgálja ezeket a vádakokat, majd a jelentését 2017 májusában átnyújtotta Ferenc pápának. Fasquelle püspök 2018 júliusában, 57 éves korában mondott le hivataláról. Mikor a hondurasi szemináriumban tanuló 180 papnövendékből 48-an homoszexuális visszaélésről panaszkodtak, Maradiaga nem volt hajlandó kivizsgálni a panaszukat, és a panasztevőket támadta. Ferenc pápa azon kilenc bíborosból álló tanács tagjává és koordinátorává nevezte ki, amelyet 2013-ban hozott létre, hogy az egyetemes egyház kormányzásában tanácsaival támogassa. (II., IV., V.)

Theodore McCarrick volt bíboros

Számos szavahihető vádló szerint McCarrick volt bíboros arra kényszerítette a papnövendékeket, hogy homoszexuális kapcsolatra lépjenek vele. A Szentoszák már 2002-ben tudott ezekről a vádakról. 2005 és 2007 között a metucheni egyházmegye és a newarki érsekség kártérítést fizetett két papnak, aki szexuális visszaéléssel vádolta McCarricket. 2013-ban Ferenc pápát személyesen tájékoztatták erről a viselkedésről, és azt is közölték vele, hogy Benedek pápa szankciókat léptetett életbe McCarrickkel

szemben. Ferenc pápa feloldotta a szankciókat, és számos fontos feladatot bízott rá, többek között a Szentszék képviselőjeként Izraelbe, Örményországba, Kínába, Iránba és Kubába küldte, valamint vele együtt látogatott el Izraelbe és Kubába. Mikor 2018 augusztusában Carlos Maria Viganò érsek azzal állt elő, hogy Ferenc pápa 2013 óta tudott arról, hogy McCarrick sorozatosan követett el szexuális bűncselekményeket, a pápa nem reagált a vádra. 2019 februárjában a bíborost laicizálták. A volt bíboros magatartása ellenére a felnőttek – és különösen a seminaristák – ellen elkövetett szexuális visszaélések témája nem szerepelt a szexuális visszaélésekkel foglalkozó csúcstalálkozón, amelyre ugyanezen hónapban Rómában került sor. (II., IV., V.)

Donald Wuerl bíboros

Wuerl bíboros annak tudatában hagyta, hogy George Zirwas atya folytassa papi szolgálatát, hogy az számtalan szexuális visszaélést követett el. Wuerl azután mondott le washingtoni érseki hivataláról, hogy a pennsylvaniai vádesküldtszék bírálta az eljárását ebben az ügyben és a szexuális zaklatás egyéb eseteiben. Mikor Wuerl ezen mulasztásai miatt lemondott, Ferenc pápa megdicsérte nemesszívúságáért, és mint apostoli kormányzót megtartotta a washingtoni érsekség élén, és a püspöki kongregációban betöltött tagságát is megerősítette. (II., IV., V.)

Mario Enrico Delpini érsek

Mint a milánói érsekség általános helynöke Delpini azután helyezte más plébániára Mauro Galli atyát, hogy tudomást szerzett róla, hogy Galli szexuális visszaélést követett el egy fiatalember ellen. A bíróság előtt tett 2014-es vallomásában Delpini el is ismerte ezt. A Szentszék is tájékoztatták róla. 2017-ban Ferenc pápa mégis Milánó érsekének nevezte ki. (II., IV., V.)

Juan Barros Madrid püspök

Barros eltussolta Fernando Karadima atya súlyos szexuális bűncselekményeit, akit az egyházi bíróság 2011-ben ítélt el szexuális zaklatás miatt. 2015-ben Ferenc pápa a hívek erőteljes tiltakozása ellenére Osorno püspökének nevezte ki, a kritikussait pedig rágalmozással vádolta. 2018-ban Barros püspök elismerte a felelősségét és lemondott, miután Ferenc pápa elismerte, hogy az ügy kezelése során „súlyos hibákat” vétett. (II., IV., V.)

Juan Carlos MacCarone püspök

MacCarone az argentinai Santiago del Estero püspöke és a Buenos Airesi Pápai Egyetem teológiai karának dékánja volt. 2005-ben nyilvánosságra került egy videó, amely MacCaronét mutatta, amint homoszexuális aktust folytat egy taxisofőrrel. Később nyugdíjba ment. Az eset után a Bergoglio érsek vezette argentin püspöki konferencia nyilatkozatot adott ki, melyben szolidaritásáról biztosította MacCaronét. (II., IV., V.)

José Tolentino Mendonça püspök

2013-ban Mendonça Terese Forcades nővér teológiáját dicsérte, aki szerint a homoszexuális aktus erkölcsileg elfogadható, az abortuszhoz mindenkinek joga van, a

Názáreti Jézus pedig nem adott semmiféle törvényt. 2018-ban Ferenc pápa érsekké és a Vatikáni Titkos Levéltár vezetőjévé tette, és őt kérte fel, hogy vezesse a pápa és a magas rangú kúriai tisztviselők nagyböjti lelkiprakticáját. (II., IV., V., VI.)

Gustavo Óscar Zanchetta püspök

2013-ban Ferenc pápa az argentinai Oran püspökévé nevezte ki Zanchettát. Zanchetta homoszexuális bűncselekményeket követett el, többek közt szexuálisan zaklatott papnövendékeket. A fényképes bizonyítékokat 2015-ben átadták a Szentszéknek. 2017 decemberében Ferenc pápa az Apostoli Szék Vagyonkezelőség tanácsosává nevezte ki. (II., IV., V.)

Mgr. Battista Mario Salvatore Ricca

Battista Ricca súlyos homoszexuális vétségeket követett el mint az uruguayi apostoli nunciatura alkalmazottja. Egyszer például egy férfi prostituálttal együtt ragadt be a liftbe, ahonnan a tűzoltóságnak kellett kimentenie. Miután ezek a botrányok nyilvánosságra kerültek, Ferenc pápa a rezidenciája (Szent Márta Ház) igazgatójának és a Vallási Művek Intézete (Istituto delle Opere di Religione) prelátusának nevezte ki. (II., IV., V.)

Julio Grassi atya

Grassit 2009-ben egy serdülőkorú fiú szexuális zaklatásáért ítélték el. A Bergoglio bíboros vezette argentin püspöki konferencia mindent elkövetett azért, hogy megakadályozza Grassi elítélését. A püspöki konferencia egy négykötetes könyvet is kiadott, melyben Grassi áldozatait rágalmazták. Grassi elmondta, hogy Bergoglio érsek az egész per során „fogta a kezét”. (II., IV., V.)

Mauro Inzoli atya

Inzoli atyát a Hittani Kongregáció kiskorúak ellen elkövetett szexuális zaklatásért ítélte el 2012-ben. Első fokon laicizálta, de miután fellebbezett, ezen ítélet végrehajtását felfüggesztette. 2014-ben Ferenc pápa a büntetést jelentősen enyhítve visszavonult életre kötelezte. 2016-ban az olasz bíróság letartóztatta és elítélte. Ferenc pápa csak a világi bíróság ítélete után laicizálta. (II., IV., V.)

James Martin jezsuita atya

Martin a homoszexuális kapcsolatok és a homoszexuális tevékenység elfogadtatásának közismert támogatója. 2017-ben Ferenc pápa a Szentszék Kommunikációs Titkársága tanácsadójának nevezte ki. (II., IV., V.)

Timothy Radcliffe domonkos atya

2013-ban Radcliffe kijelentette, hogy a homoszexuális tevékenységben Krisztus önátadása fejeződhet ki. 2015 májusában Ferenc pápa az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa tanácsadójának nevezte ki. (II., IV., V.)

Emma Bonino

Emma Bonino az abortusz és az eutanázia legfőbb politikai támogatója Olaszországban, aki azzal dicsekedett, hogy maga is sok abortuszt végzett. 2015-ben Ferenc pápa fogadta a Vatikánban, 2016-ban pedig Olaszország „elfeledett nagyjai” között méltatta. (II., IV., V., VI.)

Pápai Életvédő Akadémia

2016-ban Ferenc pápa az Életvédő Pápai Akadémia mind a 132 tagját elbocsátotta, és eltörölte azt az előírást, hogy az Akadémia tagjainak eskü alatt kell vállalniuk, hogy az emberi életre vonatkozó katolikus tanítás szerint járnak el, és nem vesznek részt olyan kutatásban, amely ártalmas lehet az embrióra, illetve a magzatra, továbbá nem végeznek sem abortuszt, sem eutanáziát. Az Akadémia 45 új tagja között, akit ő nevezett ki, több olyan is van, akik elutasítják a katolikus erkölcsi tanítást. Maurizio Chiodi atya az étel és az ital megvonását az eutanázia elfogadható formájának tartja, a fogamzásgátlás erköcstelenségére vonatkozó katolikus tanítást pedig elutasítja. Alain Thomasset atya úgy gondolja, hogy nem léteznek belsőleg – vagyis a lényegükénél fogva – rossz cselekedetek, és kijelentette, hogy bizonyos esetekben a homoszexuális kapcsolat is elvezethet az életszentségre. Humberto Miguel Yanez atya bizonyos körülmények között megengedhetőnek tartja a fogamzásgátlást. Marie-Jo Thiel professzor elutasítja azt a katolikus tanítást, hogy a homoszexuális aktus a lényegénél fogva rossz, és hogy a fogamzásgátlás erkölcsi szempontból elfogadhatatlan. Nigell Biggar professzor szerint az abortusz megengedhető a terhesség 18. hetéig, az eutanázia pedig bizonyos esetekben indokolható. (II., IV., V., VI.)

Az elvált újrarázasodottak szentáldozásának támogatása

Ferenc pápa következetesen támogatja, hogy azok, akik polgárilag elváltak házastársuktól, és mással folytatnak nemi kapcsolatot, bizonyos körülmények között szentáldozáshoz járulhassanak. A buenos airesi püspököknek írt fentebb idézett levelében nyíltan ezt a gyakorlatot támogatja. Mikor a 2014-es családszinódus „*Vita utáni jelentését*” (Relatio post disceptationem) fogalmazták, Ferenc pápa személyesen lépett közbe. A *Vita utáni jelentés*hez fűzött megjegyzésében azt javasolta, hogy az elvált újrarázasodottak szentáldozásra való bocsátását „eseti alapon” engedélyezzék, a lelkipásztorok pedig azon életformák „pozitív elemeit” hangsúlyozzák, amelyeket az Egyház súlyosan bűnösnek mond, beleértve a válás utáni polgári házasságot és a házasság előtti együttélést is. Ezek az ajánlások az ő ösztönzésére kerültek be a *Vita utáni jelentés*be, annak ellenére, hogy nem kaptak kétharmados többséget, amely nélkül a szinódus szabályai szerint egyetlen ajánlás sem kerülhet be a *Vita utáni jelentés*be. Olyan irányelveket tett közzé a római egyházmegyében, amelyek bizonyos körülmények között engedélyezik, hogy azok az elvált újrarázasodottak, akik új partnerükkel *házastárs módjára* (more uxorio) élnek együtt, szentáldozáshoz járuljanak. Ezek a tanítások és cselekedetek önmagukban is támadást jelentenek a hit ellen, hiszen az a tanítás, hogy az a katolikus, akinek életben van a házastársa, és ennek ellenére együtt él valaki mással, nem részesülhet az Eucharisziából, legalábbis olyan igazság, amely az Egyház tévedhetetlenségének másodlagos tárgyát képezi. Mindenképpen olyan igazság, melynek elfogadása szükséges ahhoz, hogy a hitletéteményt hatékonyan védelmezzük és

megfelelő tekintéllyel terjesszük elő. Nem tagadjuk, hogy része az Isten által kinyilatkoztatott szent hagyománynak. Ennek tagadását azért nem tüntettük fel a Ferenc pápa által támogatott eretnokségek között, mert egyes tiszteletreméltó katolikus teológusok szerint nem tartozik az Isten által kinyilatkoztatott hitletémenyhez. Ezen igazság tagadása a fent említett IV. és V. eretnokséget erősíti.

Egyéb jelek

2014. június 9-én Ferenc pápa fogadta a Vatikánban a homoszexualitás elfogadtatása mellett harcosan kampányoló Tupac Amaru szervezetet Argentínából, és megáldotta a kokalevelüket, hogy azt a maguk pogány vallási szertartásaikban használják, ahol a kokacserjét szent növényként tisztelik. (II., IV., V., VII.)

Ferenc pápa egyetlen szóval sem támogatta azokat a kezdeményezéseket, amelyekkel a katolikus országokat próbálták megvédeni az abortusztól és a homoszexualitástól, például mikor 2018 májusában az abortusz bevezetéséről tartottak népszavazást Írországban. (II., IV., V., VI.)

A 2018-as ifjúsági szinódus nyitómiséjén Ferenc pápa olyan különleges pásztorbotot viselt, amely ahhoz a tárgyhoz hasonlított, amelyet a sátáni rituálékon szoktak használni. (VI., VII.)

A 2018-as ifjúsági szinóduson Ferenc pápa egy szivárvány színű, torz keresztet viselt, a szivárvány pedig köztudottan a homoszexuális mozgalom jelképe. (II., IV., V.)

Ferenc pápa olyan megállapodást kötött Kínával, amely lehetővé teszi, hogy az ország katolikus püspökeit a kínai kormány válassza meg, továbbá elrendelte, hogy több hithű katolikus püspök olyan püspököknek engedje át az egyházmegyéjét, akiket az állam nevezett ki. Kína ateista állam, amely üldözi a keresztényeket, és olyan erkölcstelen népesedési politikát erőltet rájuk, amely hatalmas méretekben támogatja a fogamzásgátlást és kényszeríti abortuszra a nőket. Ez a népesedési politika kiemelt cél a kínai kormány számára, és eddig is felmérhetetlen károkat okozott. Ha az Egyház a kínai kormány ellenőrzése alá kerül, nem lesz képes ellenállni ennek a politikának. (II., VI.)

Ferenc pápa nem tagadta, hogy az *Amoris laetitia* a fentnevezett IV., V. és VI. eretnokségeket tanítja, mikor Brandmüller, Burke, Caffarra és Meisner bíboros 2016 szeptemberében a *dubiában* erre kérte. Ez a *dubia* néven nevezi azt a súlyos zavarodottságot, amelyben az *Amoris laetitia* miatt sok hívő találja magát hit és erkölcs kérdésében. Mivel a hagyománynak teljesen megfelelő, rendes eljárás, hogy a püspökök *dubiát* nyújtsanak be, és kérdéseikre választ is kapjanak, a válasz megtagadása Ferenc pápa részéről átgondolt és megfontolt döntésnek tekinthető.

(C) Ferenc pápa makacs ragaszkodása az eretnek tanokhoz

Ferenc pápa elvégezte a szenteléshez szükséges teológiai tanulmányokat, filozófiából és teológiából licenciátusi fokozatot szerzett, majd a Facultades de Filosofía y Teología de San Miguel nevű argentin jezsuita egyetemen és papnevelőben a teológia egyetemi tanára lett. Később ugyanezen a karokon rektor. A *Familiaris consortio* kezdetű apostoli buzdítás és a *Veritatis splendor* kezdetű enciklika, amely a fenti eretnokségek közül többet is elítél, akkor jelent meg, amikor pap, illetve püspök volt. A *Familiaris consortio*t maga is idézte írásaiban, továbbá részt vett a *Veritatis splendor*val foglalkozó 2004-es teológiai konferencián, ahol fel is szólalt, és a fenti (VI.) eretnokség által tagadott tanítás mellett foglalt állást. A fent említett *dubia*, amelyet 2016 szeptemberében bizalmasan küldtek el Ferenc pápának, majd ugyanazon év novemberében nyilvánosságra hoztak, utal a *Veritatis splendor* és a *Familiaris consortio* vonatkozó részeire. Feltételezhetjük tehát, hogy Ferenc pápa megfelelően ismeri a katolikus tanítást, így azt is tudnia kell, hogy az általa vallott eretnokségek ellentétesek a katolikus tanokkal. Eretnek voltak az a *Gyermeki Korrekció* (Filial Correction) is rámutató, amellyel katolikus tudósok keresték meg 2017 augusztusában, és amelyet ugyanazon év szeptemberében hoztak nyilvánosságra.⁶

A következő kéréssel fordulunk Önökhöz, püspökökhöz

Arra kérjük Főtisztelendő Bíboros és Püspök Urakat, hogy sürgősen foglalkozzanak azzal a helyzettel, amit az jelent, hogy Ferenc pápa nyilvánosan kitart az eretnokségben. Hálásan vesszük tudomásul, hogy Önök közül többen is megerősítették azokat az igazságokat, amelyek ellentétesek a fentnevezett eretnokségekkel, illetve figyelmeztettek azokra a súlyos veszélyekre, amelyek ez alatt a pápaság alatt fenyegetik az Egyházat. Emlékeztetünk például arra, hogy Őminenciája Burke bíboros úr már 2014 októberében kijelentette, hogy az Egyház irányvesztett hajónak tűnik, és Őminenciája Pujats bíboros úrral, a néhai Caffarra bíboros úrral és több más püspökkel együtt *írásbeli nyilatkozatot* tett 2016 szeptemberében, hogy *hűséges* lesz az Egyház házasságra vonatkozó változhatatlan tanításához. Utalunk továbbá Őminenciája Eijk bíboros úr tavaly májusi kijelentésére, miszerint a tanítás hűséges átadásának jelenlegi kudarc a Szent Péter utódjával egységben levő püspökök részéről az utolsó napok előre megjövendölt nagy megtévesztését idézi emlékezetünkbe, valamint azokra a megjegyzésekre, amelyeket Őminenciája Gerhard Müller bíboros úr „*Hitünk megvallása*” című nyilatkozatában nemrégiben olvashattunk. Hálát adunk Istennek ezekért és a bíborosok és püspökök más hasonló állásfoglalásaiért, amelyek bizonyos mértékben megnyugtatták a híveket.

Azt gondoljuk ugyanakkor, hogy az ilyen súlyos és példa nélkül álló válsághelyzetben nem elegendő többé elméleti szinten tanítani az igazságot vagy általánosan elítélni az

⁶ Lásd <http://www.correctiofilialis.org> A szervezők az ajánlott irodalmat is közzétették, amely alátámasztja a *nyílt levélben* kifejtett álláspontjukat Ferenc pápa eretnokségeivel kapcsolatban.

Egyházban tapasztalható zűrzavart. A katolikusok ugyanis aligha fogják elhinni, hogy a pápa a hitet támadja, hacsak nem mondjuk ki nyíltan. Ha csak elméleti szinten ítéljük el a zűrzavart, akkor Ferenc pápa tovább haladhat célja megvalósításában.

Azon bizonyítékok ellenére, amelyeket jelen levelünkben Önök elé tártunk, elismerjük, hogy nem a mi feladatunk eretneknek nyilvánítani a pápát oly módon, hogy annak a katolikusok számára egyházi jogi következményei is legyenek. Úgy fordulunk ezért Önökhöz, mint lelkiatyáinkhoz, mint akik a maguk illetékességi területén belül Krisztust képviselik, nem pedig a római pápát, és arra kérjük Önöket, hogy nyilvánosan figyelmeztessék Ferenc pápát, hogy tagadja meg az általa vallott eretnokségeket. Még ha attól a kérdéstől, hogy ő maga mennyire ragaszkodik ezekhez az eretnek nézetekhez, el is vonatkoztatunk, a pápa magatartása azon hét tétel tekintetében, melyek ellentmondanak az Isten által kinyilatkoztatott igazságnak, és amelyeket levelünk elején említettünk, indokolja, hogy az eretnokség vétségével vádoljuk. Ezekkel kapcsolatban minden kétséget kizáróan eretnek nézeteket támogat és hirdet. Ha valaki eretnokséget támogat és hirdet, az önmagában elegendő ahhoz, hogy az eretnokség vétségével vádoljuk. A püspököknek tehát bőséges okuk van rá, hogy komolyan vegyék az eretnokség vádját, és megpróbálják orvosolni a helyzetet.

Mivel Ferenc pápa mind a cselekedeteivel, mind a szavaival bizonyoságot tett eretnokségéről, az eretnokség megtagadása során jóvá is kell tennie ezeket a cselekedeteket, azon püspökök és bíborosok kinevezésének visszavonását is beleértve, akik szavaikkal, illetve cselekedeteikkel ezen eretnokségeket támogatják. Az efféle figyelmeztetést a pápa iránti testvéri szeretet indokolja, de az Egyháznak is tartoznak vele. Ha – amitől Isten őrizzen! – Ferenc pápa ezen figyelmeztetések hatására sem termi az igaz bűnbánat gyümölcsét, kérjük, teljesítsék hivatalbeli kötelességüket, és mondják ki, hogy az eretnokség kánonjogi vétségét követte el, és hogy viselnie kell e büntett kánonjogi következményeit.

Nem szükséges, hogy a katolikus egyház valamennyi püspöke így tegyen, sőt, a többségük sem kell hozzá. Elég, ha az Egyház hithű püspökeinek jelentős és reprezentatív része vállalkozik erre. Tekintettel Ferenc pápa eretnokségének nyílt, általános és pusztító természetére, a katolikus egyház hithű püspöke ma nem tehet mást, mint hogy nyilvánosan figyelmezteti Ferenc pápát az eretnokség miatt.

Ez az eljárás összhangban van az Egyház jogával és hagyományával, amely kifejezetten meg is követeli azt. Az alábbiakban a kánonjogi és teológiai alapját mutatjuk be röviden.

Kérjük a Szentháromságot, hogy világosítsa meg Ferenc pápát, hogy utasítson el minden eretnokséget, amely szembenáll az egészséges tanítással. Könyörgünk, hogy a Boldogságos Szűz Mária, az Egyház anyja esdje ki Önöknek Istennél a krisztusi hit védelméhez szükséges világosságot és erőt. Engedjék meg, hogy egészen nyíltan kimondjuk, hogy amennyiben így tesznek, nem kell majdan hallaniuk az Úr szemrehányó szavait: „Nem álltatok be a résbe, nem építettetek falat Izrael háza számára, hogy erősen tartsa magát a harcban az Úr napján” (Ez 13,5).

Alázatosan kérjük, hogy áldjanak meg minket. Biztosítjuk Önöket, hogy imádkozunk a szolgálatukért és az Egyházért.

Őszinte hívük Krisztusban:

Georges Buscemi, a Campagne Québec-Vie elnöke, az Emberi Élet és a Család II. János Pálról elnevezett Akadémiájának tagja

Robert Cassidy STL

Thomas Crean OP atya

Matteo d'Amico, a történelem és a filozófia professzora, Anconai Gimnázium

Nick Donnelly MA diakónus

Maria Guarini STB, Seraphicum Pápai Egyetem, Róma; a *Chiesa e postconcilio* honlap szerkesztője

Prof. Robert Hickson PhD, az irodalom és a „stratégiai kultúra” című tantárgy nyugalmazott professzora

John Hunwicke atya, volt tudományos főmunkatárs, Pusey House, Oxford

Peter Kwasniewski PhD

John Lamont DPhil (Oxon.)

Brian M. McCall, a jogtudomány Orpha és Maurice Merrillről elnevezett professzora; a *Catholic Family News* főszerkesztője

Cor Mennen JCL atya, a 's-Hertogenbosch (Hollandia) egyházmegye papja, a székesegyházi káptalan kanonokja, a 's-Hertogenbosch egyházmegyei szeminárium tanára

Stéphane Mercier, STB, PhD, a Louvaini Katolikus Egyetem volt oktatója

Aidan Nichols OP atya

Paolo Pasqualucci filozófiaprofesszor (nyugalmazott), Perugiai Egyetem

Dr Claudio Pierantoni, a középkori filozófia professzora, Chilei Egyetem; az egyháztörténet és a patrisztika volt professzora, Chilei Pápai Katolikus Egyetem

John Rist professzor

Dr Anna Silvas, tudományos főmunkatárs, a New Englandi Egyetem Bölcsészkar

Mit mond az egyházjog és a katolikus teológia az eretnek pápa helyzetével kapcsolatban?

A katolikus teológusok régóta vitatkoznak arról, mit kell tenni abban az esetben, ha egy pápa eretnekségbe esik. A kérdés akkor került előtérbe, mikor a konstantinápolyi harmadik egyetemes zsinat 681-ben elítélte a monotheletizmus eretnokségét, halála után pedig kiátkozta az ezen eretnokséget támogató Honorius pápát. Honoriuszt a zsinat aktáit jóváhagyó Szent II. Leó pápa is elítélte. Ettől kezdve a katolikus teológusok és egyházjogászok több lényeges pontban egyetértésre jutottak a tekintetben, hogy mit kell tenni, ha egy pápa eretnokségbe esik. A továbbiakban ezeket mutatjuk be röviden.

Általános egyetértés mutatkozik a tekintetben, hogy egyetlen pápa sem támogathat eretnokséget, mikor úgy tanít, hogy az megfelel a tévedhetetlen tanítóhivatali megnyilatkozás feltételeinek. Ez a kitétel nem jelenti azt, hogy a pápa nem eshet az eretnokség bűnébe, hiszen a pápák számos olyan kijelentést tehetnek és tesznek is a nyilvánosság előtt, amely nem tévedhetetlen, sok pápa pedig soha nem terjeszt elő olyan tanítást, amelyet a hivatalánál fogva tévedhetetlennek szán.

Általános egyetértés mutatkozik a tekintetben, hogy az Egyház nem rendelkezik joghatósággal a pápa felett, így olyan hatalommal sem, amellyel a pápát elmozdíthatná hivatalából, akkor sem, ha az az eretnokség bűnébe esik.

Általános egyetértés mutatkozik a tekintetben, hogy az eretnek pápa oly nagy veszedelem, hogy nem szabad eltérni semmiféle állítólagosan nagyobb jó érdekében. Suarez a következőképpen fogalmazza meg ezt a konszenzust: „Rendkívüli módon ártana az Egyháznak, ha ilyen pástora lenne, és ha nem lenne képes megvédeni magát ily nagy veszélytől, és az Egyház méltóságát is csorbítaná, ha úgy lenne az eretnek pápa iránti engedelmisségre kötelezve, hogy mindeközben képtelen lenne kivetni magából, hiszen amilyen a fejedelem és a pap, olyan a nép is.” Bellarmin Szent Róbert kijelenti: „Siralmas is lenne az Egyház állapota, ha olyan pástort kellene követnie, aki nyilvánvalóan farkasként viselkedik” (*Hitviták*, 3. hitvita, 2. könyv, 30. fejezet).

Általános egyetértés mutatkozik a tekintetben, hogy az egyházi hatóságoknak mindent meg kell tenniük azért, hogy orvosolják az eretnek pápa veszedelmét. A legtöbb teológus azon az állásponton van, hogy ebben az esetben az Egyház püspökei testesítik meg azt a hatóságot, amelynek legfőbb kötelessége, hogy egymással összhangban cselekedve ezt a veszedelmet elhárítsák.

Általános egyetértés mutatkozik a tekintetben, hogy az a pápa, aki az eretnokség bűnébe esik, és eretnek nézeteiben makacsul ki is tart, nem maradhat többé pápa.⁷ A teológusok és az egyházbiztosok ezt a kérdést a pápai hivatal elvesztésének tágabb összefüggésrendszerén belül vizsgálják. A pápai hivatal szerintük halál, lemondás és eretnokség miatt veszíthető el. Ez a konszenzus a józan paraszti észnek is megfelel: pápa csak katolikus ember lehet. Ez az álláspont arra épül, amit a patrisztikus hagyomány és a fundamentális teológia tanít az egyházi hivatalról, az eretnokségről és az egyháztagság feltételeiről.⁸ Az egyházatyák tagadták, hogy az eretnek bármiféle egyházi joghatósággal rendelkezhetne. Az Egyház későbbi doktorai szerint ez a tanítás olyan nyilvános eretnokségre vonatkozik, amely egyházbiztos büntető szankciót von maga után, és úgy gondolták, hogy az az isteni törvényen, nem pedig az egyház pozitív törvényén alapszik. Azt állították, hogy az ilyen eretnek nem gyakorolhat semmiféle joghatóságot, hiszen az eretnoksége elválasztja az Egyháztól, és senki sem gyakorolhat hatalmat az Egyházban, aki onnan ki van zárva.⁹

Az Egyház kánonjoga alátámasztja ezt a teológiai konszenzust. Az első olyan kánonnal, amely a pápa eretnokségének lehetőségével kifejezetten foglalkozik, Gratianus *Dekrétum*ában találkozunk. A Dekrétum 6. kánonjának XI. *distinkció*jában azt olvassuk, hogy senki sem mondhat ítéletet a pápa felett, kivéve akkor, ha az eltér az igaz hittől:

Cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus, nisi deprehendatur a fide devius („őt, aki mindenkit megítél, senki sem ítélhet meg, kivéve, ha eltér a hittől.”)

Úgy tűnik, a fenti mondat megfogalmazását Humbert bíboros *De sancta Romana ecclesia* című 1053-as műve ihlette, ahol azt olvassuk, hogy senki sem mondhat ítéletet a pápa felett, csak hitbeli kérdésekben: „a nemine est iudicandus nisi forte deprehendatur a fide devius.” A kánonban szereplő állítás Nagy Szent Gergely pápa következő mondatát pontosítja: „a rossz főpapokat alattvalóiknak el kell viselniük, amennyiben mindez lehetséges a hit sérelme nélkül (*Moralia* XXV c. 16: „Subditi praelatos etiam malos tolerant, si salva fide possint ...”).

⁷ Lásd pl. Thomas de Vio Cajetan, *De Comparatione auctoritatis papae et concilii cum Apologia eiusdem tractatus* (Róma: Angelicum, 1936); Melchior Cano, *De Locis theologicis*, 6. könyv, 8. fejezet; Bañez, *In Illallae* q. 1 a. 10; Szent Tamásról nevezett János, *Cursus theologici II-II, De auctoritate Summi Pontificis*, d. 8, ad. 3, *De depositione papae*; Suarez, *De fide*, disp. 10; Bellarmin Szent Róbert, *De Romano Pontifice*, 2. könyv; Billuart, *Cursus theologiae*, II-II. rész; Liguori Szent Alfonz, *Vindiciae pro suprema Pontificis potestate adversus Iustinum Febronium*; Cardinal Charles Journet, *L'Église du Verbe Incarné*, 1. köt.: *l'hierarchy apostolique* (Éditions Saint-Augustin, 1998), 980-83. old.

⁸ Lásd pl. Szent Ágoston, 181. szentbeszéd; IX. Piusz pápa *Ineffabilis Deus* kezdetű bullája, melyben a Szeplőtelen Fogantatás tanát határozza meg.

⁹ Bellarmin Szent Róbert (*De Romano Pontifice*, 2. könyv, 30. fejezet) ezt az elvet alkalmazza arra az esetre, amikor a pápa eretnokség miatt veszíti el hivatalát. A későbbi szerzők annyiban finomították ezt a kijelentést, hogy az eretnek klerikus bizonyos rendkívüli körülmények között gyakorolhat joghatóságot, hiszen azt az Egyháztól kapja. Ugyanakkor egyik ilyen szerző sem vallja azt, hogy a pápa, akinek eretnoksége nyilvánvalóvá válik és bebizonyosodik, pápai joghatósággal rendelkezik és azt gyakorolhatja. A pápa ugyanis nem az Egyháztól kapja a joghatóságát, az eretnek pápa pedig nem ruházhatja fel önmagát ezzel a joghatósággal.

Az a kánonjogi kijelentés, miszerint eretnokség esetén ítéletet lehet mondani a pápa felett, azon kánonjogi alapelvre épül, hogy a pápa fölött senki sem mondhat ítéletet. A kánonban szereplő állítás egy bizonyos kiváltság kihirdetése: a pápa a lehető legnagyobb mértékben mentességet élvez azalól, hogy mások ítéletet mondjanak felette.

Ezt a kánont – csakúgy, mint Gratianus *Dekrétumának* többi részét – a *Corpus iuris canonicum*be foglalták, amely egészen 1917-ig a latin egyházi jog alapját képezte. A tekintélyét maga a pápa tekintélye alapozza meg, hiszen az egyházjog a pápa tekintélyére épül. III. Ince pápa hirdette ki, aki a pápa beiktatásáról szóló szentbeszédében azt mondja, hogy „egyéb bűneinek egyedüli bírója Isten, az Egyház csak azon bűnei felett mondhat ítéletet, amelyeket a hit ellen követ el” [“In tantum enim fides mihi necessaria est, ut cum de caeteris peccatis solum Deum iudicium habeam, propter solum peccatum quod in fide committitur possem ab Ecclesia judicari.”] A kánon elutasítása a *Dekrétum*ban magának a pápai primátusnak a kánonjogi alapját ásná alá, hiszen egyházjogi értelemben részben ez a kánon az alapja annak az elvnek, hogy a pápa fölött senki sem mondhat ítéletet.

A *Dekrétum* összeállítása és közzététele után a kánont az egész Egyház elfogadta. Az az eretnokség, amelyre ez a kánon utal, gyakorlatilag az összes szerző szerint a külsőleg megnyilvánuló eretnokséget jelenti (azt a nézetet, hogy a pápa a tisztán belső eretnokség miatt is elveszíti hivatalát, Juan de Torquemada OP képviselte, azóta azonban az összes egyházjogász és teológus meggyőzően cáfolta és elutasította). Sem az 1917-es, sem az 1983-as Egyházi Törvénykönyv nem helyezi hatályon kívül azt az alapelvet, hogy az eretnek pápa elveszíti hivatalát. E törvénykönyvek valamennyi magyarzója így vélekedik, és egyet is értenek ezzel az elvvel.¹⁰

A korai kánonjogi hagyomány szerint eretnek pápa esetén a pápát többször figyelmeztetni kell, és csak akkor tekinthető eretneknek, ha a figyelmeztetések eredménytelennek bizonyulnak. Rufinus *Summájában*, a *Summa antiquitate et temporé*ben (1170 utánról) és Johannes Faventius *Summájában* (1171 utánról) egyaránt azt olvassuk, hogy a pápát háromszor kell figyelmeztetni, hogy álljon el az eretnokségtől, és csak utána lehet eretneknek tekinteni. Huguccio *Summája* megállapítja, hogy csak azután lehet a pápát eretneknek nyilvánítani, miután figyelmeztették, hogy hagyjon fel az eretnokséggel, és e figyelmeztetés dacára makacsul a tévedését védelmezi.

A szedavakantista szerzők szerint a pápa automatikusan elveszíti pápai hivatalát a nyilvános eretnokség következtében, és ezért az Egyháznak nem kell és nem is szabad közbelépnie. Ez az álláspont nem felel meg a katolikus hagyománynak és teológiának, ezért el kell utasítanunk. Ha elfogadnánk – jegyzi meg számos teológus –, hatalmas káosz keletkezne az Egyházban, amennyiben a pápa eretnokséget kezd hirdetni. Maguk az egyes keresztények döntenék ugyanis el, hogy a pápa eretneknek mondható-e, és hogy elveszítette-e hivatalát. Ehelyett el kell fogadnunk, hogy az Egyház püspökeinek

¹⁰ Lásd pl. *Jus Canonicum ad Codicis Normam Exactum*, Franciscus Wernz and Petrus Vidal (Gregorianum, 1924-1949), II (1928), n. 453; *Introductio in Codicem*, 3. kiad., Udalricus Beste, (Collegeville: St John's Abbey Press, 1946), 221. kánon; *New Commentary on the Code of Canon Law*, John P. Beal, James A. Coriden, and Thomas J. Green szerk. (New York: Paulist, 2000), 1618. old.

közbelépése nélkül a pápa nem eshet ki hivatalából.¹¹ Az ilyen közbelépéshez az is hozzátartozik, hogy legalább kétszer felszólítják a pápát, hogy utasítsa el az általa támogatott összes eretnekséget, ha pedig nem hajlandó erre, akkor közölni kell a hívekkel, hogy az eretnekség bűnébe esett. Az eretnek pápa azért veszíti el hivatalát, mert az eretnekség összeférhetetlen az egyháztagsággal. A pápa eretneksége attól lesz hivatalvesztéssel járó jogi tény, hogy az Egyház megállapítja a pápa eretnekségét, az Egyház püspökei pedig kihirdetik, hogy a pápa eretnek.

A katolikus teológusok között kisebb véleménykülönbségek állnak fenn a tekintetben, hogy milyen lépéseket kell tennie az Egyháznak az eretnek pápával szemben. Kajetán és Szent Tamásról nevezett János iskolája szerint akkor veszíti el a pápa a hivatalát, ha az Egyház – miután megállapította és kihirdette a pápa eretnekségét – megparancsolja a híveknek, hogy eretneksége miatt kerüljék. Bellarmin Szent Róbert iskolája nem utasítja el azt, hogy meg kell parancsolni a híveknek, hogy eretneksége miatt kerüljék a pápát, de nem gondolja úgy, hogy mindez előfeltétele lenne annak, hogy a pápa eretnekség miatt elveszítse hivatalát. Mindkét iskolának a mai napig vannak követői. E vitatott kérdésekben, melyek eldöntése az Egyház püspökeinek a dolga, nem foglalunk állást.

¹¹ Nem zárjuk ki azt a lehetőséget, hogy a pápa, aki nyilvánosan megtagadja a katolikus hitet, és nyilvánosan valamely nemkeresztény vallásra tér át, elveszíti pápai hivatalát, de ez az elméleti eset nem hasonlít a jelenlegi helyzetre.